

Gospodar in gospodinja

LETO 1937

20. MAJA

STEV. 20

Nekaj manj znanih zelenjadnih rastlin

Mnogo je zelenjadi, ki je pri nas znana le bolj meščanom in imovitejšim krogom, na kmete, v preprosto kmečko gospodinjstvo pa še ni prodrla, dasi bi marsikatera uga-jala tudi nepokvarjenemu okusu nerazvaja-nega kmečkega človeka. V sledečih vrsticah hočemo omeniti nekatere, ki dajejo prav iz-vrstno in zdravo prikuho ali služijo kot za-čimba in se dajo povsod pridelovati brez stroškov ali drugih težav. Dandanes je to še posebno lahko, ko se dobi že v vsaki večji vasi zanesljivo pristno seme od vsake ze-lenjadi. V bližini mest in letovišč je pa pri-delovanje redkejših vrst zelenjadi še bolj na mestu, ker ob takih prilikah ima mar-ljivja in podjetna gospodinja v teh pridelkih lahko vsaj skromen vir dohodkov.

Izmed mnogoterih plemen kapusnic še vse premalo gojimo karfijole ali evetače. To je najzlahotnejša in najdražja kapusnica, ki tudi pri nas dobro uspeva, ako jo sadimo na močno, vlažno in dobro pregnojeno, vrtno zemljo, kjer že več let niso rastle kapusnice. Huda poletna vročina ji ne prija. Zato se pri nas lepo razvije posebno na jesen. Kar-fijole moramo saditi najmanj 60 cm nara-zen. Zahteva temeljito obdelovanje in ob suši močno zalivanje. Raste razmeroma po-časi, ker potrebuje za svoj razvoj dolgo do-bo 4 do 5 mesecev. Za setev je letos že sko-raj prepozno. Le prav pozne jesenske kar-fijole, ki bi dorasle septembra, oktobra, bi mogli sejati še maja meseca. Kjer je v bli-žini vrtnar, se lahko dobe sadike od raznih vrst. Pri nas se posebno dobro obnesejo erfurtska pritlična, najranejša Haagejeva, frankfurtska orjaska in še več drugih.

Druga kapusnica, ki je vsega priporočila vredna, je glavčasti kapus, ki daje najokus-nejšo zimsko zelenjad. Tega pa lahko seje-mo še sedaj; na stalno mesto pa ga sadimo junija ali celo julija. Ne potrebuje nobene posebne nege. Ako je posajen dovolj vsak sebi — po 80—100 cm — v dobro vrtno zemljo in ga parkrat okopljemo, nazadnje pa nekoliko osipamo, se bo razvil do pozne jeseni v prave orjake, ki se bodo obrasli pred zimo od tal do vrha s trdimi glavci, debelimi kakor drobna jabolka. Okto-

bra ali novembra, pred trdo zimo, vzamemo rastline iz zemlje (s koreninami) in jih na gosto prisipamo kje v bližini hiše, da mo-remo pozimi do njih. Zelenje zavarujemo pred hudim mrazom s smrekovimi vejami. Glavičasti kapus je izrazito zimska zelenjad. Obiramo ga sproti, ko ga hočemo rabiti. Po mestih ga jako čislajo in drago plačujejo.

Med mnogovrstno listnato zelenjadjo je mangold najmanj znan in najmanj razširjen. Je to neke vrste pesa, ki se ji pa ne raz-vije podzemeljski koren, ampak listi in zla-sti peclji. Veliko mesnato listje daje dobro in zdravo špinačo, debele, sočne peclje pa pripravljamo kakor beluš ali špargelj. Man-gold sejemo navadno aprila meseca ali še prej, pa tudi še sedaj je čas za setev za po-znejši jesenski pridelek. Setev razredčimo tako, da so rastline prilično 15—20 cm vsak-sebi. Še bolje pa je, ako rastline v isto raz-daljo presajamo prav tako kakor navadno peso. Uspeva povsod in ne zahteva prav no-bene posebne nege. Obdelujemo ga kakor peso. Raste zelo hitro. Ko se posamezne rastline močno razrastejo in okrepe, začne-mo uporabljati zunanje liste, ki jih lomimo s peclji vred. Tako daje vsaka rastlina tje do pozne jeseni sočno in okusno zelenjad. Izmed mnogih vrst je priporočen švicarski rumeni in izboljšani srebrni.

Navadno njivsko korenje pridelujejo pri nas povsod v velikih množinah, vrtnega ali kuhinjskega korenja je pa po kmetih prav malo. Pa je to korenje (korenček) vse bolj nežno, okusno, pa tudi lepše bar-ve nego njivsko. Prideluje se prav tako ka-kor navadno. Za poletno rabo ga sejemo prav zarana spomladi (februarja, marca), za poznejšo pa tudi še aprila in maja. Naj-hitrejši je pariški rani, najlepše, dolge, va-ljaste in gladke korene dela pa nanteško. Je pa še več drugih vrst, od katerih se dobi seme v vsaki semenski trgovini. Kdor ga sedaj seje, bo imel na jesen nežno, sladko prikuho. Shraniti se da tudi za zimo, kakor navadno korenje.

Še popolnoma neznana je pri nas listna ali belušna zelena — bližnja sorodnica na-vadne zelene. Razlikuje se od nje v tem,

da ne dela korena, ampak se ji listni peclji tako zdebelé, da so užitni in zelo okusni. Listnato zeleno sejemo spomladi. Mlade rastlinice pikiramo (presadimo). Ko se močno vkoreninijo in ojačijo, jih presadimo na močno pregnojeno gredo v 20 do 30 cm globoke jarke po 30 cm narazen. Poleti, ko zelena bohotno raste, jo začnemo polagoma zasipati z zemljo, da se peclji ubelijo. Vsakih 14 dni jo zasipamo nekoliko više, vendar ne toliko, da bi zasuli srčne liste. Za uživanje pripravimo ubeljeno zeleno tako kakor solato (surovo); za zimo jo hranimo v kleti, prisuto s peskom.

Rdeča pesa je vpeljana že oddavna tudi pri nas, vendar splošno še ni tako čislana kakor zaradi svoje uporabnosti zasluži. Pridelovanje je prav enostavno. Sejemo jo la-

hko od rane pomladi tja v poletje. Za kuhinjo ima veljavo samo prav mlada, nežna pesa, ker se le taka hitro skuha in ima dober okus. Ko se preveč zdebeli in ostari, je lesnata in jo je treba kuhati več ur, preden je mehka. Zato jo moramo sejati večkrat, da imamo vedno mlad pridelek. Zraste razmeroma hitro, zlasti če ji zemlja ugaja. Druge nege ne potrebuje, da jo le okopljemo. Navadno jo sejemo v vrste na gredo in jo nič ne presajamo, ampak samo prepulimo na 10—15 cm razdalje. Okrogle vrste so bolj priljubljene kakor dolge.

K manj znanim in še premalo uvaževanim zelenjadnim vrstam prištevamo tudi črni koren, por, užitne buče, melone, paradiznike, papriko in špargelj ali beluš. H.

Čebelarjev majnik

Mesec maj je na vse strani posebno lep mesec. Vsa narava je kakor nevesta ozaljšana in človeku se zdi, kakor da sama Marija hodi po naši slovenski zemlji in blagoslavlja vse dejanje in nehanje rodu, ki tod prebiva in se s ponosom prištevata med njeno ljudstvo. Tudi naš čebelar zlasti oni s kranjiči, šteje majnik med najlepše mesece pri svoji živallci: saj se ravno v tem mesecu dogajajo v čebelnih družinah dogodki, ki se tako pri čebelah samih, pa tudi pri čebelarju štejejo med najlepše; — čebele rojijo.

V času rojenja se bo delo vseh kmečkih čebelarjev, ki si želijo svoja čebelarstva ali na novo ustanoviti ali nekoliko razširiti, ali pa ki na splošno čebelarijo še po čisto starem načinu, delo vseh teh se bo strnilo v en sam opravek: v ogrebanje in oskrbovanje rojev. Zato bomo tudi v »Domoljubcu« danes svoja razmišljanja omejili na nekaj navodil, ki bodo posebno začetnikom prav prišla pri rojenju, škodovala pa seveda ne bodo tudi starim »muharjem«!

Ko čebelna družina v svojem razvoju doseže višek, se odloči, da se bo razdelila. Ta nagonska odločitev družine se vidno pokaže v trenutku, ko čebele potegnejo matičnike in jih matica prične postopoma zalegati. Večje število zaleženih matičnikov je čisto gotovo znamenje, da namerava družina rojiti. Včasih se zaradi posebnih okoliščin (zelo slabo vreme in hipen padec paše in podobno) sicer še premisli, ali to je izjema, ki pravilo samo potrjuje. Iz čebelarške teorije vemo, da izleti prvi roj (prvec)

takrat, ko je prvi, najstarejši matičnik pokrit. Pri panjih s premičnim notranjim ustrojem je mogoče precej točno vedeti, kdaj bo prvec izletel; izkušeni čebelarji pa vedo to tudi pri kranjičih. Poznajo namreč obnašanje čebel nekaj dni pred rojenjem, ki je za bistro oko znamenje za roj. Sicer pa za prvca ni ravno tako važno, da točno veš, kdaj bo izletel. Saj prvci ne uhajajo, ker imajo stare matice. Radi jo pobrišejo vsi naslednji roji iz istega panja, ki jih komandirajo mlade matice — devičice, ki so urne in živahne ko živo srebro.

Tik preden se roj ulije iz žrela, vsak, tudi najmlajši čebelar lahko točno spozna, da bo panj rojil. Družina postane — prej za čuda mirna in nekako lena — naenkrat od sile živahna. Vse teka navzkriž, kakor na sodni dan! Panj začne bučati, iz žrela se zdaj pa zdaj zapraši nekaj čebel na brado, kakor da bi hotele že na veseli rojni pir, pa spoznamo, da so še prezgodnje in se po zadovoljnem plesu po bradi ali skončnici spet jadrno vrnejo v panj. To se včasih delj, včasih manj časa ponavlja, dokler se ne prične izlirati iz panja gost curek, kakor bi pri polnem sodu spodnji zamašek izbil. Čebele veselo rajajo in čakajo, kako bo ukrenila matica, ki izleti bolj pri zadnjih. Ker je stara matica težka in v letenju zelo neokretna, se redno takoj vsede na bližnje pripravno mesto. Čebele se zbero okrog nje v grozd in ostanejo takó, dokler jih čebelar ne ogrne in spravi k kak panj ali zaboj.

Ogrebanja na tem mestu ne bomo učili. Roji se vsedajo na vse mogoče načine in je

ogrebanje od tega odvisno. Naši kmečki čebelarji so v tej stvari dokaj iznajdljivi in ne potrebujejo nauka. Treba pa je opozoriti, da živi na novo vsajeni roj iz rok v usta, zaradi česar mora biti prva skrb vsakega čebelarja, da ga ne zanemari. Rojeve čebele imajo s seboj le za tri dni. Ako po rojenju nastopi slabo vreme in čebele ne morejo na pašo, bo roj padel po treh dneh od lakote, ako mu ne pomagaš vsaj s sladkorjem, če nimaš medu. Na splošno pa izkušeni čebelarji priporočajo, naj bi se vsak roj po malem krmil tako dolgo, dokler ne izdelata satovja. To krmljenje nikakor ni tja vržen denar. Taka družina se naravnost sijajno in hitro razvije in more čebelar od nje pričakovati — če je ajda ugodna —, da si bo nabrala zimsko zalogo ali pa še kaj čez za njegov lonec.

Ako vsajaš roje v A.-Ž. panje, jim nastavi umetno izdelane stene, ki jim pravimo satnice. V kranjičih in podobnih panjih so pa seveda samim sebi prepuščeni in se lotijo satovja, kakor jim ljubo. Zanimivo je, da ob dobri paši nastavijo satovje bolj po dolgem, ob pičli paši pa počez, ker je manj gradiva na razpolago. Peti dan po odhodu prvca zapoje mlada matica v izrojencu. To je znamenje, da bo panj še rojil. In res — od desetega dne po izletu prvega roja dalje je pričakovati drugega, morda po nekaj

dneh po drugcu še tretjevčka. Vsi ti roji imajo mlade matice in je treba pazljivosti, da jo ne odkurijo. Čebelarji si pomagamo z vodo, s prstjo in drugimi pripomočki, s katerimi od vrha škropimo ali obmetavamo roj in ga prisilimo, da ne silí v višino. Posebno je pa treba opozoriti mlade čebelarje, da skrbno pazijo, da se ne bi med seboj mešali roji s starimi maticami (prvci) in roji z mladimi maticami (drugi in tretjevci), ker se čebele srdito napadejo in ne odnehajo prej, dokler ni večina čebel mrtvih. Če imaš zunaj že prvca, pa se bojiš, da ti roji drugec, mu izlet zabrani toliko časa, da si prvca ogrebel. Isto napravi v obratnem primeru.

Tudi za drugce in naslednje roje velja, da je treba nanje paziti zaradi živeža. Poleg tega pa imajo ti roji nesprašene matice. Pazi, da se bodo oplemenile, kar spoznaš po novi zalegi. Če zalege v 14 dneh ne najdeš, pozor! Morda se je matica na prabi zgubila, morda je kaj poškodovana in ne more zleteti. V obeh primerih je treba pomoči: ali dodati novo matico, ali roj pridružiti drugemu, ko si slabo matico uničil. Vsak čebelar naj se zaveda, da je pravilno ravnanje z roji in izrojenci, ki tudi imajo mlade matice, največja čebelarstva umetnost, od katere je v veliki meri odvisen uspeh in napredek čebelarjenja.

Boj plevelu

Naše kmetijske rastline se nemoteno razvijajo le, če imajo dovolj hrane, zraka, svetlobe in vode. Zato pa ne zadostuje, da jih samo posejemo oziroma posadimo, ampak jih moramo tudi za časa rasti negovati in oskrbovati, da jim damo vse pogoje za pravilen razvoj. Veliko škodo pa povzroča našim poljskim rastlinam za časa rasti plevel. V čem pa obstoji ta škoda? Plevelne rastline odvezemajo koristnim rastlinam predvsem prostor. Dalje jim kratijo zrak in svetlobo, ki sta neobhodno potrebna za povoljen razvoj vsake rastline; pa tudi vodo jim odvezemajo. Plevel črpa s svojimi koreninami iz zemlje redilne snovi, raztopljene v veliki množini vode. Ta gre iz korenin skozi steblo v liste, kjer odloži hrano in čista voda izpuhti skozi male listne luknjice v zrak. Na ta način spravi rastlinstvo posebno v toplih poletnih dneh ogromno količine vode iz zemlje in jo močno osuši. Čim bolj je zemlja obraščena, tem prej se osuši. Plevel njiv, uničevanje plevela, je to-

rej zelo učinkovito sredstvo v borbi zoper sušo.

Med plevelne rastline prištevamo na obdelani zemlji vse one, ki jih tja ne sejemo. Marsikateri pleveli prenašajo tudi bolezni na koristne rastline; nekateri od njih kvarijo s svojim strupenim semenom tudi pridelek zrnja.*

Plevel povzroči kmetovalcu ogromno škodo, ako se ne bori proti njemu z vsemi razpoložljivimi sredstvi. Zlasti letos, ko imamo tako deževno vreme, bo z njimi najbrž še veliko opravka. Pri tem je treba še posebej poudariti, da čim boljša, rodovitnejša je zemlja, temveč plevela je na njej in tem bolje uspeha. To vidimo najbolje zlasti na vrtni zemlji, ki je nikdar dovolj ne plevemo.

Najbolj škoduje plevel mladim rastlinam. Mlajše rastline ne rastejo tako hitro kakor plevel in jih ta prav lahko zaduši, ker jim odvzame zrak, svetlobo in hrano. Dalje močno trpijo od plevela bolne rastline, ki

se ne morejo razviti iz enega ali drugega razloga. Razna žita, detelje in podobno, torej gosto rastoče rastline uničijo plevel mnogo prej, kakor pa redko sejane oziroma sajene, kot na pr. razne okopavine. Zato pustijo detelje njivo navadno zelo čisto od plevela. Nasprotno pa opažamo pri okopavinah, zlasti če jih zanemarjamo, potem ko zapustijo njivo, tako močno zapleveljeno zemljo, da jo le s težavo očistimo.

Plevel moramo začeti uničevati takoj, dokler je še mlad. Toliko časa, ko je v zemlji še slabo vporeninjen, se da še lahko uničiti. Ko se je pa razrastel, je že toliko škodoval posetvam, da je njegovo zatiranje že skoraj brez pomena. Zato mora biti skrb vsakega kmetovalca, da uniči plevel že v razvoju.

Načini zatiranja plevela so različni. Zelo učinkovita so tista sredstva, ki preprečujejo zasejanje, oziroma kalitev plevelnega semena. Zato moramo sejati vedno le dobro očiščeno in plevela prosto seme. Žito moramo čistiti pred setvijo vedno s pomočjo trijerjev.

Branajmo njivo takoj, ko ozelene od plevela, kajti brananje je zelo uspešen pripomoček proti plevelu. Branati pa moramo bolj na rahlo in le ob sončnem dnevu, po možnosti dopoldne. Zobje brane izrujajo mlade plevelne rastline, ki jih nato sonce posuši. Na ta način uničimo največ plevela na obdelanem svetu. Branati pa je treba samo suhe njive in nikdar ne po dežju, kajti drugače se plevel zopet vkorenini in vse delo bi bilo popolnoma odveč. To delo je zelo lahko in učinkovito, toda pri nas se še vedno premalo upošteva.

Izborna sredstvo za zatiranje plevela je plevel; za plevel uporabljajo pri nas kmetovalci zelo mnogo časa, seveda ne brez uspeha. Veliko plevelne imamo zaradi tega, ker gojimo mnogo okopavin. S plevelom moramo začeti takoj, ko se plevel prikaže. Če zamudimo pravi trenotek, se plevel razraščuje, razeveta, dozori in škoda je že tu. Vso

hrano, ki jo je potreboval, je odvezel rastlinam, katere se zaradi tega mnogo slabše razvijejo. Poznejša plevel jim ne more več zadostno koristiti. Pleti že razraščeen plevel stane mnogo več, ker je to delo bolj težavno in zamudno. Kjer imamo eno-, dvo- in večleten plevel, ga moramo skušati izruvati s koreninami vred, da nanovo ne požene. Zlasiti večletni plevel prodre s svojimi koreninami zelo globoko v zemljo.

Ročna plevel je dobra in temljita, toda navadno predraga in zamudna; mnogo hitrejša in cenejša je plevel z okopalnikom, s katerim plevelo zlasti okopavine, ki smo jih posadili v vrste. Z okopalnikom delo prav lahko večkrat ponovimo in to brez vsakih večjih stroškov. Prav tako uničujemo plevel tudi z okopavanjem in osipavanjem, pri čemer pa moramo skrbno paziti, da odstranimo vse izruvane plevelne rastline z njive, da ne začno zopet odganjati.

Najuspešnejša sredstva za zatiranje plevela spomladi so: plevel, okopavanje in osipavanje, s tem pa zemljo obenem tudi rahljamo. Zlasti okopavine zahtevajo rahlo zemljo, da pride vanjo zrak in vlaga, da se rastlinska hranila bolje pripravijo in korenine nemoteno razvijajo.

Da se plevel ne razširi preveč močno po njivah, moramo že prej vpoštevati razne okolnosti. Kalitev plevelnega semena preprečimo z globokim oranjem; pri tem načinu oranja spravimo namreč zgornjo zemeljsko plast, v kateri se nahaja največ plevelnega semena, globoko spodaj. V globokjših plasteh niso tako povoljni pogoji za kalenje. Zato se večkrat seme že samo zaduši; kar pa ga vzkali, klice ne morejo prodreti skozi debelo zemeljsko plast, ampak odmrjejo.

V naših krajih, kjer imamo bolj vlažno podnebje in peščeno zemljo, ni plevelne in okopavanja nikdar preveč; s tem pa ne držimo njiv samo čistih od plevela, ampak jih zrahljanjem obvarujemo tudi pred popolnim osušenjem od sonca. C.

„Praški“

Kaj vse ne bi rad storil dober živinorejec, le da bi imel uspeh v svoji reji: Da bi krave dobro molze, da bi bili konji lepi in močni, da bi se prašiči hitro redili. Pa ti pride lepega dne v hišo človek z aktovko pod pazduho. Sladko zna govoriti. Iz torbice privleče neke škatljice, plave ali rdeče ali zelene z lepimi napismi,

vse natiskano in na drobno opisano. V škatljicah je bil prašek. Če ga le malenkost trošič na krmo, le eno prgišče, pa se prašiči rede, da je joj; od krav se mleko kar cedi, konj pa skoraj ne boš mogel več krotiti, tako močno je to novo sredstvo. Vsaj tako pravi mešetar in tako je tudi natiskano na škatljicah. Tudi sosed

da je kupil in župan je že drugič naročil 10 škatljic »Mlekotvorac« ali »Špeholac« ali kakorkoli je že ime čudovitemu prašku.

Le smej se, prijatelj, smej se neverno, toda ne sedaj, ko to čitaš, ampak takrat, ko bo prišel možakar do tebe in ti ponudil škatljico: »Vsaj eno vzemite, oče, poskusite! Če niste zadovoljni, vzamem denar nazaj.«

Seveda ne trdimo, da je pri prav vsakem sličnem sredstvu neobhodna goljufiga. Lahko so tudi taka, ki se obnesejo, vendar pa je za vsak slučaj nevidnost na mestu. Večkrat se je namreč že pripetilo, da je kdo prodajal slične in popolnoma ničvredne praške za drag denar kmetovalcem, ki niso bili dovolj poučeni ter so praške pridno kupovali.

Kdor hoče svoji živini dobro, naj jo spušča čimveč na prosto, naj ji predvsem poklada dovolj dobre in naravne (neku-kane) krme ter ji privoščí tudi nekaj klajnega apna in živinske soli. Če si z živino tako ravnal in ji le-to pokladal, si storil dovolj ter ti ni treba iskati dragih krmilnih sredstev, ki so — če so sploh kaj vredna — kvečjemu v stanu, le napake popraviti, ki so nastale vsled pogrešne nege in krme.

Vedno pa bo ceneje, če živali pravilno in dobro krmimo in negujemo, kakor če jim ob slabi in pomanjkljivi krmi kupujema draga hranilna sredstva, ki so ali že zdravila — ali pa, če nismo dovolj previdni — navaden prah iz mlina ali pa klajno apno, mešano z živinsko soljo ali kaj sličnega. ok.

V KRALJESTVU GOSPODINJE

KUHINJA

Zdrobovi cmoki za juho. V razbeljeno mast ali maslo vržem drobno sesekljane zelenega petršilja in petnajst dkg na kocke zrezanih žemljic. Ko nekaj časa pražim, pridenem pol litra zdroba. Ko zdrob malo zarumeni, stresem vse skupaj v skledo, da se ohladi. Pol ure pred zakuho poparim zdrob s tri in pol decilitri vrele juhe ali kropa, potem malo osolim in izoblikujem precej velike cmoke. Cmoke skuham v juhi ali kropu.

Drug način emokov. Pol litra zdroba posujem z drobno sesekljanim petršiljem in polijem s sedmimi dkg razbeljenega masla ali masti. Čez nekaj časa prilijem zdrobu toliko vrele juhe, da je testo pripravno za cmoke. Cmoke oblikujem in zakuham na juhi.

Špinačni budin. Dve pesti surove špinače, malo zelenega petršilja in par koščkov čebule prav na drobno sesekljam. Eno obrabano žemljico in pol namočim v mleku, ožmem in primešam špinači. V kozlici segrejem sedem dkg surovega masla in oprazim mešanico na njem. Oprazeno shladim. Shlajeni mešanici pridenem par pesti drobno sesekljane kuhane ali pečene mesa, štiri rumenjake, primerno soli in sneg iz štirih beljakov. Dobro premešano denem na snažen, s surovim maslom namazan prtič, dobro zvijem, povežem z vrstico in ku-

ham v slani vodi eno uro. Kuhano odvijem, denem na cedilo ali rešeto, da se odteče, nakar dam na mizo, polito z omako iz surovega masla.

Omaka iz surovega masla. Košček surovega masla mešam s polno žlico moke toliko časa, da je surovo maslo nevadno pomešano med moko. Potem prilijem četrt litra mrzle juhe. Omako mešam na štedilniku toliko časa, da se zgosti, da se surovo maslo raztopi in moka prekuha. Potem potegnem na stran in denem žlico surovega masla notri. Ko je maslo stopljeno, jed osolim, primešam ščep popra in žlico limoninega soka. S to omako polijem špinačni budin.

Svež jezik s hrenom. Goveji jezik operem in skuham v osoljeni vodi. Pri kuhanju pridenem vse zelenjave kakor za govejo juho. Jezik kuham dve uri. Kuhane olupim, zrežem na poševne kose, potresm z zribanim hrenom in dam še posebej okisan hren k mesu.

Okisan hren. Dobro pest zribanega hrena polijem z vrelo juho. Juho odlijem, pridenem žličico sladkorja in ga s kisom okisam. Ako hočem imeti oster okus pri hrenu, ga ne polijem z vrelo juho.

Vanilijini rogljički. Iz osemnajst dkg moke, štirinajst dkg surovega masla, sedem dkg sladkorja, šest dkg orehov ali lešnikov ali mandljev napravim testo. Iz narejenega testa režem majhne za oreh debele koščke. Iz koščkov oblikujem rog-

ljilčke tako, da jih na dlani povaljam in jim končke stanjšam. Ko jih devam na pekačo jih zaokrožim v rogljičke in polagam za prst narazen. Spečem jih v srednjetopli pečici. Še gorke povaljam v vaniljinem sladkorju.

Amerikanski kruh. Pet jajc stepem s težo štirih jajc sladkorja. Stepam toliko časa, da šumi. Potem primešam za težo treh jajc moke. Podolgasto obliko namažem z maslom in stresem testo vanje. V srednjetopli pečici spečem kruh. Drugi dan prerežem kruh in namažem z marelično mezo. Površino oblijem z gorkim ledom.

Gorak led. Trideset dkg presejanega sladkorja mešam v medeni kozici na štedilniku. Ko se sladkor pregreje (stopiti se ne sme), prilijem toliko vrele vode, da se kepe sladkorja razpuste in da nastane gosta tekočina. Potem primešam sladkorju žlico kakršnekoli marmelade in prav hitro oblijem pripravljeno sladkarijo.

Gospodinja in tužci

Ljudje še vedno radi prihajajo na kmete na počitnice. S tem je dana nekaterim gospodinjam lepa prilika, da zaslužijo tekom poletja kako vsotico, ki pride zelo prav, posebno sedaj, ko je povsod tako trda za denar. V tem oziru bi naše gospodinje lahko dosegle več kot doslej; zato ne bo odveč, ako se nekoliko pomudimo pri tem predmetu in ugotovimo, kaj bi se dalo napraviti v prid tujskega prometa in obenem v korist naših gospodinj.

Kmetška hiša s čedno urejenimi sobami ima kot stanovanje gostov razne prednosti pred hoteli in raznimi kočami. Meščani iščejo na kmetih predvsem miru, ki ga najdejo največ v kmetški hiši, kjer ni ponočevanja in razgrajanja, kakor je to v navadi po hotelih in gorskih kočah. Kadar se komu zljubi k počitku, se lahko vleže in mirno zaspí, ne da bi moral čakati na tako zaželjeno določeno uro nočnega miru, katere se pa gosti itak ne drže. Ravno tak mir je zjutraj, saj kmetški ljudje odidejo zgodaj na delo in gostov prav nič ne motijo. Letoviščarji so na kmetih lahko prav nemoteni in se zato tudi mnogo bolj odpočijejo nego v kakem hrupnem in dragem letovišču. Take počitnice v mirnem kraju na kmetih so tudi cenejše, pa ima kmečka gospodinja navzlic temu lahko nekaj dohodka, če si le pravočasno vse pripravi in uredi. Obenem

se dostikrat spravi v denar tudi domača zelenjad in sadje. Pa tudi otroci lahko nekaj zaslužijo, ako nabirajo razne jagode in druge rastoče gozdne plodove ter od tega mnogo prodajo letoviščarjem kar doma.

V krajih, ki so znani po lepi legi in okolici ter dobrem zraku, meščani dostikrat iščejo primerno, ne predrago stanovanje. Spretna in iznajdljiva gospodinja bo skušala to priliko tekom počitnic dobro izrabiti. Seveda je sedaj že čas, da začnemo misliti, kaj je v ta namen nujno potrebno in kaj bi se dalo napraviti z nekoliko truda in brez posebnih stroškov. Ni namreč dovolj, da je čedna samo soba, ki jo nameravamo oddati kot stanovanje. Dober vtis rednosti in snažnosti morajo napraviti tudi vsi ostali prostori hiše in hišna okolica. Samo v hiši, ki že zunaj obeta snažno in prijetno stanovanje, se počutijo gostje dobro in »kakor doma«, kar je velikega pomena. Nekatere gospodinje znajo tako vsestransko ustreči, da si pridobe stalne stanovalce za celo vrsto let. Takih stalnih gostov so potem gospodinje vedno vesele; poznajo dobro njih potrebe in želje in jim zato veliko laže v vsem ugone kakor čisto tujim ljudem. V splošnem pa vse skupaj ni nič težkega, treba je poznati samo najvažnejša poglavja iz gospodinjstva in higijene, o čemer se bomo še prihodnjič malo natančneje pomenili.

S. H.

DOMAČA LEKARNA

Vrti se mi v glavi. Pri starih ljudeh ni to nič nenavadnega, pride od opešanja. Takim kuhaj žličko kardamome (v drogeriji) ali prežiljke na vinu, dvakrat na dan pol kupice. Seveda je treba tudi krepke juhe. Zenske v letih menjavanja krvi trpijo tudi vsled te nevšečnosti. Tem pomaga čaj vinske rutice in pelina, ali dvakrat na dan po 20 kapelj tinkture vinske rutice. Spodnji život nateri vsak dan z gomiličino tinkturo. Dosti svežega zraka! Z vrtenjem v glavi se začne lahko huda bolezen, zato bodi previden!

Jagodovino ali petoprsnik kuhaj za prisad na vinskem kislu in devaj mlačno na bolečino. Za čmere in tvore potolči zeleno zel in zmešaj s starim salom. Oparek te zéli ali vino, v katerem je prevrela, prežene mrzlico, vodenico in grizo. Nadomestuje ruski čaj.

Prdančine (gliste) nagajajo otroku: Prekuhaj 120 gramov vode, stepi v mlačno rumenjaki in 50 gramov ribjega olja, pa vbrizgni v črevo. Če je potreba, ponovi drugi dan. Otrok prenaša lažje klistir, kakor če mu dajaš uživati zdravila za gliste. Santonin škoduje, če ni prava mera. Če se vrti v glavi veled glist, pomaga malo česna.

GOSPODARSKE VESTI

DENAR

g Denarni trg. Promet na ljubljanski denarni borzi je znašal v preteklem tednu 10 milijonov 388.000 Din, v primeri s 5 milijonov 598.000 Din v prejšnjem tednu. Tečajji za nekatere valute na ljubljanski borzi so bili sledeči: holandski goldinar 23.93—24.07 Din, belgijski belg 7.33—7.38 Din, švicarski frank 9.96—10.03 Din, angleški funt 214 do 216 Din, ameriški dolar 43.21—43.57 Din, francoski frank 1.94—1.96 Din, češka krona 1.51—1.52 Din, italijanska lira 2.28—2.31 Din.

ŽIVINA

Živinski sejem v Mariboru 11. maja. Na ta sejem je bilo prignanih skupno 513 komadov živine, prodanih pa 334 komadov. — Cene živini so bile sledeče: debeli voli 4 do 5.50 Din, poldebili voli 3.75—5 Din, uprežni voli 3.40—4.50 Din, bikji za klanje 3.30—5 Din, klavne krave debele 3.50—4.50 Din, plemenske krave 3—4 Din, krave klobasarice 2—2.75 Din, molzne krave 3—3.75 Din, breje krave 3—3.40 Din, mlada živina 4—5.50 Din, teleta 5—6.50 Din za 1 kg žive teže.

RAZNO

g Stanje združništva koncem leta 1936. Koncem leta 1936 smo imeli v Sloveniji že 1620 zadrug, ki so bile po strokah razdeljene sledeče: 531 kreditnih, 195 nabavnih in prodajnih, 90 mesarskih, 105 živinorejskih, 210 pašniških, 56 kmetijskostrojnih, 24 vinarskih in sadjarskih, 7 za vnovčevanje lesa, 21 agrarnih zajednic, 56 združnih elektraren, 90 gradbenih, 15 zadrug za domačo obrt, 48 obratnih, 35 vodovodnih, 11 osrednjih in 108 raznih zadrug.

g Izvoz orehovitih hlodov. Pred nekaj dnevi je bila v Belgradu seja izvoznikov in producentov orehovitih hlodov. Izvozniki se pritožujejo, ker ne morejo izvažati blaga v kliniške države. Zahtevajo, naj se dovoli izvoz vsaj onih količin, ki so na skladišču. Vse pa kaže, da merodajni krogi niso naklonjeni izvozu, ker se pričakuje, da bodo v kratkem začele pri nas delati tri tvornice furnirjev in bi tedaj pomenil izvoz veliko škodo za naše narodno gospodarstvo.

g Kontrola kakovosti kmetijskih proizvodov pri izvozu. Kakor poročajo, bo v kratkem razveljavljen zakon o kontroli kakovosti

sti kmetijskih proizvodov, ki je bil uveljavljen leta 1929. Namesto tega pa bodo uveljavljeni novi pravilniki o kontroli kakovosti svežega sadja, suhih češpelj, hmelja in kopolje.

g Lesni trg. Glede položaja na lesnem trgu v letu 1936 nam nudi poročilo upravnega odbora ljubljanske borze nekaj prav zanimivih podatkov: Sankcije so v preteklem letu povzročile našemu lesnemu gospodarstvu ogromno škodo. Po dolgih letih trgovanja z Italijo smo bili navajeni na dimenzije, kakršne pa niso bile dobre za izvoz v druge države. Poleg tega je bila naša trgovina merodajna predvsem za mehki les. Zato tudi nismo bili v stanju prevzeti večja naročila. Proti koncu leta 1936 pa je nastopilo izboljšanje, ko se je odprlo za nas nemško tržišče. Pojavili so se interesi, ki so pokupili skoraj vse zaloge mehkega lesa v Sloveniji. Cene so se dvignile, blago pa so nemški trgovci v redu prevzeli in plačali. Nemčija je nakupila pri nas tudi precej trdega lesa. Toda nemška konjunktura v našem lesu je kaj nestalna in trpi radi padca marke; zadnje čase pa je izvoz skoraj ustavljen. Da se popravijo slabe razmere, ki so jih povzročile sankcije v Sloveniji, bo treba še mnogo dela.

Med posameznimi vrstami je zelo populstila proizvodnja tramov. V začetku leta je nadalje ponehala proizvodnja mehkega rezanega lesa, izboljšanje pa je nastopilo šele v jeseni, ko se je kot kupec pojavila Nemčija. Glede izvoza v Anglijo je treba omeniti, da se še nismo mogli prilagoditi zahtevam tega trga. Tudi nekaj plemenitega lesa smo izvozili. Glavna odjemalca sta bila Nemčija in Švica, manj Anglija in Avstrija. V preteklem letu se je konjunktura za mehki rezani les in hrastovino nekoliko zboljšala, za druge vrste pa poslabšala.

g Mlevski izdelki v prodaji na drobno: moka št. 0 3.30 do 3.50 din, moka št. 2 3.10 do 3.30 din, moka št. 4 2.90 do 3.10 din, moka št. 6 2.70 do 2.90 din, kaša 2.60 do 2.80 din, ješprenj 2.60 do 2.80 din, ješprenjček 3.20 do 7.20 din, otrobi drobni 1.25 din, koruzna moka 1.90 do 2 din, koruzni zdrob 1.95 do 2.30 din, pšenični zdrob 3.40 din, ajdova moka I. vrste 3.40 din, ajdova moka II. vrste 2.80 din, ržena moka 2.40 do 2.80 din za kg.

PRAVNI NASVETI

Spor z zdravnikom. Z. J. Skoraj ni mogoče verjeti, da bi zdravnik tako postal z bolnikom, kakor opisujete v pismu. Ako ste zavarovani pri Okrožnem uradu za zavarovanje delavcev, se tja obrnite. V tem primeru imate pravico do brezplačne zdravniške pomoči. Tudi hranarino boste dobili, ako je bolezen združena s pridobitno nesposobnostjo in ako traja dalje nego tri dni, in sicer za čas pridobitne nesposobnosti od dne obolevosti, odnosno od dne nesposobnosti za delo, ako pa ne bi pridobitna nesposobnost prestala prej, 26 tednov, in sicer v znesku dveh tretjin zavarovane mezde na dan. Če pa niste zavarovani, morate sami plačati zdravnika. Če se vam zdi račun previsok, se obrnite na zdravniško zbornico.

Pot v gozdu. B. D. L. — Sosed vam je zabranil pot v gozdu, po katerem ste hodili in vozili drva že 35 let. Sosed sam pa uporablja isto pot v kolikor pelje po vašem gozdu. Vprašate, če morate res soseda sprostiti, kadar hočete voziti po poti skozi njegov gozd. — Za pota v gozdu ne velja splošna določila glede priposestevanja služnostne pravice poti, kot n. pr. za poljska pota. Zaradi posebnega zakona iz leta 1854, ki še sedaj velja, se služnostne pravice poti po gozdovih sploh ne dajo priposestevovati. Čeprav ste nad 30 let mirno uporabljali pot po sosedovem gozdu, niste s tem priposestevovali služnostne pravice poti. Isto velja za soseda. Tudi on ni mogel priposestevovati služnostne pravice poti po vašem gozdu. Drug drugemu lahko prepoveste pot. Da pa ne boste imeli stroškov in pota, da bi okrajno načelstvo določilo pot za izvažanje lesa iz gozda in odškodnino za to, bo najbolje, da se s sosedom pobotate ter ostane vse pri starem, t. j. drug drugemu zopet dovolita pot.

Sadno drevje na meji. M. J. M. B. — Sosed je zasadil, kljub vašim ugovorom, sadno drevje tik meje ob poti. Vprašate, če imate pravico za sebe pobirati jabolka od teh drevcev, ki bodo padala na pot, ki je vaša lastnina. — V kolikor visijo veje tega drevja v vaš zračni prostor, imate pravico te veje in vse, kar na njih visi, torej tudi sadje, odrezati in za sebe uporabljati. Če torej sadje, v vaš zračni prostor visečih vej pade na vaš svet, ga smete pobirati in je vaše. Če bi pa sadje padalo na vaš svet od drugih vej, ki ne visijo v vaš zračni prostor, potem morate sosedu pustiti, da sam to sadje pobere. Pravico imate la, da zahtevate od soseda povračilo škode, če jo je vam napravil n. pr. s tem, da je zaradi pobiranja jabolk pohojena trava.

Nesporazum s bratom zaradi dediščine. I. S. N. M. — Če je oče, četudi s svinčnikom, napisal in podpisal oporoko, potem je taka oporoka veljavna. Ni bilo sploh potrebuo, da

bi še priče podpisale to oporoko. Če je pa oče samo napisal oporoko, ni se pa podpisal, potem taka oporoka ne more biti veljavna, čeprav ste naknadno dali oporoko podpisati po treh pričah, ki pa sploh niso oporočne priče, ker niso oporoko podpisale vpričo zapustnika. V tem primeru bo nastopilo zakonito dedovanje: mati, t. j. žena pokojnika bo dobila četrtino, oba sina skupaj pa tri četrtine zapuščine po enakih delih.

Lakomni sosed. L. I. P. — Sosed ni bil upravičen, da vam je v letu 1927 posekal živo mejo in prestavil mejnike za 7 m v vaš svet. Takrat bi vi lahko soseda tožili zaradi motenja posesti in bi sosed pravdo izgubil. Tudi bi takrat lahko predlagali pri sodišču, da se določi meja, ki jo je sosed prestavil. Sodišče bi takrat moralo določiti kot mejo tisto črto, kjer je prej rasla živa meja, ker ste do te črte takrat skozi leta uživali svet. Če sedaj sosed zopet sili v vaš svet preko mejne črte, kot ste jo določili sporazumno leta 1931, potem sedaj ne odnehajte. Če bi sosed tudi sedaj prestavil mejnike, ga lahko ovadite pri orožnikih, lahko pa tudi pri sodišču zahtevate, da se sodno določi meja, ki jo sosed brez razloga sedaj osporava. Sodišče bo določilo mejo po mirnem vživanju v zadnjih letih.

Prepir zaradi kokoši. J. Š. S. — Imate samo nekaj sveta pri hiši in kozolec ter gredo vaše kokoši tudi po sosedovem vrtu. Sosed pravi, da morate vse kokoši odstraniti, sicer da vam jih pobije. Pripravil si je že prekle in jih luča za kurami. Vprašate, če sme vaše kokoši pobijati na svojem svetu. — Ne. Sosed sme vaše kokoši samo zapoditi, če pa je imel zaradi tega škodo, sme zarubiti toliko kure, da zadostuje za njegovo škodo. Vendar se mora v osmih dneh z vami pogoditi ali pa vložiti tožbo pred sodiščem, če ne pa vrniti zarubljene kure. Škodo bi sodišče ugotovilo po zaslišanju sodnih cenilcev. Če bi sosed kakšno kokoš ubil, lahko vi od njega zahtevate odškodnino.

Vrtna ograja. M. E. S. — Poleg hiše ste imeli sadni vrt, ki je bil ograjen, ograja pa je sčasoma razpadla, tako da ste v letu 1935 še te ostanke odstranili. Letos se je sosed odločil zagraditi svoj sadni vrt, ki doslej še ni bil zagrajen. Od vas pa zahteva, da vi zagradite tudi svoj vrt na njegovi meji. — Ker je bila ograja, ki je razpadla, vaša, niste dolžni, da znova gradite razpadli plot. V dobrem stanju bi morali vzdržati plot le, ako bi se bilo zaradi odprtine bati škode za mejaša. Le pri dvoriščih in vrtovih pri hišah velja pravilo, da je vsak lastnik zavezan, da skrbi na desni strani svojega glavnega vhoda za potrebno ograjo svojega prostora in za pregrado od tujega prostora.

Zaščiten hranilnica. B. J. — Za hranilnico ne velja kot termin za doseg zaščite april 1932. Vsaka hranilnica še vedno lahko zaprosi za zaščito. Vloge mora izplačevati po odobrenem odplačilnem načrtu.